

03

เทพเจ้าจิ่วหวางฝั่วจู่ผลงานของช่างเป่งซัง*

Jiu Huang Fozu Deity Sculptures: The Works of Peng Song

Received: April 11, 2020 | Revised: June 8, 2020 | Accepted: June 8, 2020

ณรรันฐ์ อัครนิธิพิรกุล**

Naran Akharanitipirakool

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง “ประติมากรรมฝีมือช่างเป่งซังและบทบาทความเชื่อการสร้างรูปเคารพชาวจีนในไทยทศวรรษ 2500-2550”

** นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมล: naran.akhara@gmail.com

Master Student of Arts Program in Art History, Graduate School, Silpakorn University.
email: naran.akhara@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นการศึกษากลุ่มประติมากรรมเทพเจ้าจิวหวางฝัวจู้ที่เป็นผลงานของช่างเป่งซัง แซ่โอ้ว ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมแพร่หลายในปัจจุบัน โดยสร้างขึ้นในช่วง พ.ศ. 2507-2540 แต่ไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาแรงบันดาลใจของรูปแบบโดยการเปรียบเทียบภาพวาดและประติมากรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งพบในจีนและไทยก่อนพุทธศตวรรษที่ 26 ประกอบกับสืบหาที่มาของลักษณะทางประติมานวิทยาผ่านการศึกษาคัมภีร์และคติความเชื่อของชาวจีน ผลการศึกษาสรุปได้ว่ารูปแบบประติมากรรมจิวหวางฯ ของช่างเป่งซัง อาจได้รับแรงบันดาลใจบางส่วนจากศิลปกรรมจิวหวางฯ กลุ่มที่สร้างหลังสมัยรัชกาลที่ 5 ขึ้นไปซึ่งน่าจะเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในไทย ส่วนประติมานวิทยาจิวหวางฯ ของช่างเป่งซังแสดงให้เห็นถึงการนำคติการบูชาดาวเป๋ยไต่เว (กลุ่มดาวกระบวย) ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของจิวหวางฯ มารวมเข้ากับคติการบูชาดาวนพเคราะห์ อาจเป็นผลมาจากคณะสงฆ์อนัมนิกายที่มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อเรื่องเทพเจ้าจิวหวางฯ และเทศกาลกินเจ และให้ความสำคัญแก่ดาวนพเคราะห์มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลกินเจ ทั้งนี้ หากดูจากผลงานของช่างเป่งซังเป็นหลักก็พอสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพิ่งเกิดขึ้นในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 26 หรือภายในช่วงไม่เกิน 60 ปีที่ผ่านมา

คำสำคัญ: เทศกาลกินเจ, ดาวนพเคราะห์, อนัมนิกาย, จิวหวางฝัวจู้, เป่งซัง

A b s t r a c t

This article is a study of the most important deity in the Vegetarian Festival known as Jiu Huang Fozu, created by the sculptor Peng Song during 1964-1997, which is one form of the deity widely popular in various countries today. The research aimed to analyse various aspects which inspired the sculptor by comparing related paintings and sculptures that were found in China and Thailand before the 21st century and analysing the iconography through the study of Chinese scriptures and beliefs. The results of the study are as follows:

1. The Peng Song style of Jiu Huang Fozu deity sculptures was partially inspired by the group of Jiu Huang Fozu sculptures created after the reign of King Rama V, which are likely to exist only in Thailand.

2. The iconography of Jiu Huang Fozu of Peng Song work shows the worship of Ursa Major constellation, which is the original belief in Jiu Huang Fozu, combined with the worship of the Navagraha. The combination may affect only the Anam Nikaya Mahayana in Thailand which gives priority to Ursa Major.

Keywords: The Vegetarian Festival, Navagraha, Anam Nikaya, Jiu Huang Fozu, Peng Song

บทนำ

จิวหวางฝูจู่¹ (ในบทความฉบับนี้ขอเรียกสั้นๆ ว่า “จิวหวาง”)³ เป็นกลุ่มเทพเจ้าซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 9 องค์ เป็นประธานในเทศกาลถือศีลกินเจที่ถูกจัดขึ้นทุกปี⁴ ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึงขึ้น 9 ค่ำในเดือน 9 ตามจันทรคติของจีน ทั้งนี้ที่มาหลากหลายเกี่ยวกับเทพเจ้ากลุ่มนี้ ที่สำคัญได้แก่ (1) ความเชื่อเรื่องคติการบูชากลุ่มดาวกระบวยเหนือ (Ursa Major) ภาษาจีนเรียกว่า กลุ่มดาว “เป่ย์โต่ว” โดยชาวจีนเชื่อว่ามีอำนาจกำกับความตายคู่กับกลุ่มดาวกระบวยใต้ (ส่วนหนึ่งของหมู่ดาว Sagittarius) ภาษาจีนเรียกว่า “หนานโต่ว” กำกับการเกิด (ถาวร ลิกซโกศล 2557: 462) (2) ตำนานกษัตริย์ทั้ง 9 องค์ช่วยเหลือมนุษย์ (3) ตำนานกษัตริย์ 9 องค์ที่มีอำนาจวิเศษ

¹ “จิวหวาง” แปลว่า เก้ากษัตริย์ ส่วน “ฝูจู่” แปลว่า พระพุทธเจ้า หรือบางครั้งใช้ตามหลังเทพเจ้าจีนก็มี ดังนั้น จิวหวางฝูจู่ จึงแปลว่า “เทพเจ้าเก้ากษัตริย์” หรือ พระพุทธเจ้าเก้ากษัตริย์ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน แบลงนาม, ความเข้าใจเรื่องการกินเจ (กรุงเทพฯ: สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เด็กก่า” จิจินเกาะ, 2549), 12.

² ออกเสียงภาษาจีนแต้จิ๋วว่า “ก๊วฮ้วงทกโจ้ว”

³ ในบทความนี้จะใช้จีนกลางเป็นหลักโดยดัดแปลงจาก สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, **หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี**, เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563 , เข้าถึงได้จาก www.royin.go.th/wp-content/uploads/2015/03/2475_3398.pdf. ยกเว้นด้วยกัน 2 กรณี ได้แก่ 1.เป็นชื่อเฉพาะเจาะจง เช่น ชื่อช่าง ชื่อโรงเจ และชื่อศาลเจ้า เป็นต้น 2.ชื่อที่ได้จากป้ายข้อความ เช่น ป้ายบอกชื่อจิวหวางแต่ละองค์ที่ปรากฏในโรงเจเค่งฮักตัว เป็นต้น

⁴ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับ เทศกาลกินเจ เพิ่มเติมใน ถาวร ลิกซโกศล, **เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2557), 448-462.

และ (4) ตำนานกษัตริย์ทั้ง 9 องค์ที่ขบถต่ออำนาจรัฐ⁵ แต่จากการสำรวจพบว่างานศิลปกรรมทั้งหมดของจิ่วหวางที่พบในไทยล้วนพบเทพเจ้าไต้วหมู่หยวนจุน พระมารดาผู้ให้กำเนิดดาวเป่ย์ไต้วและดวงดาวทั้งปวง (ถาวร ลิกขโกศล 2557: 467) ร่วมอยู่ด้วยเสมอและประดิษฐานในตำแหน่งที่สูงกว่าจิ่วหวาง แสดงให้เห็นว่าศิลปกรรมจิ่วหวางเหล่านี้ น่าจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องคติการบูชาเป่ย์ไต้วมากกว่าตำนานกษัตริย์ทั้ง 9 อื่นๆ สอดคล้องกับป้ายชื่อที่ปรากฏในโรงเจบางแห่ง เช่น ศาลเจ้าโรงเจเซ่งเฮียงตั้ว จ.สมุทรสาคร เป็นชื่อของดาวเป่ย์ไต้วแต่ละดวงซึ่งจะขอแจกแจงในช่วงท้ายของบทความ

ที่ผ่านมาพบว่ามีงานเขียนกล่าวถึงประติมากรรมจิ่วหวางในไทยอยู่บ้าง แต่ทั้งหมดล้วนเป็นเพียงการอธิบายคติและรูปแบบที่ปรากฏอย่างง่ายเท่านั้น ด้วยเหตุนี้บทความดังกล่าวจึงเน้นศึกษาที่มาของรูปแบบและประติมากรวิยาของกลุ่มประติมากรรมจิ่วหวาง โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะประติมากรรมที่สร้างโดยช่างเป่งซัง แซ่โอ้ว⁶ เนื่องจากเป็นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมแพร่หลายในปัจจุบัน

⁵ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับ ตำนานกษัตริย์ทั้ง 9 องค์ในด้านต่างๆ เพิ่มเติมใน แปลงนาม, ความเข้าใจเรื่องการกินเจ, 12.

⁶ ช่างเป่งซัง แซ่โอ้ว เป็นชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในไทย รับจ้างปั้น ช่อมแซม และปิดทองประติมากรรมตามความเชื่อของชาวจีนตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2490-2549 โดยสร้างประติมากรรมจากการใช้ผ้า (กระดาษ) และ ยางรัก หรือที่เรียกว่า หัวซา. จาก สัมภาษณ์ เสกสันต์ มณฑานติกุล, ลูกชายช่างเป่งซัง แซ่โอ้ว, 22 กันยายน 2561.

ที่มาของรูปแบบจิ๋วหวางผลงานช่างเป้งซัง

เท่าที่ทำการสืบค้นพบว่าประติมากรรมจิ๋วหวางของช่างเป้งซัง แซ่โอ้ว มีด้วยกัน 8 ชุด โดยประดิษฐานในศาสนสถาน 8 แห่ง ได้แก่ โรงเจเค่งฮกตั่ว อ.เมือง จ.กาญจนบุรี, โรงเจชินเฮงตั่ว เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ, มุลินีสีสว่างบริบูรณ์ธรรมสถาน อ.บางละมุง จ.ชลบุรี, โรงเจเว่งฮกตั่ว อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี, โรงเจบ้านฮกตั่ว อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี, โรงเจพุทธอรุณ อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร, โรงเจไซทิหล่วยอิมหยี่ (มุลินีเหลียงเม้ง) เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ และ มุลินีธีร่วมกตัญญู อ.บางพลีสมุทรปราการ โดยประติมากรรมจิ๋วหวางที่เก่าแก่ที่สุดคงสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2507 ประดิษฐาน ณ โรงเจชินเฮงตั่ว⁷ (ภาพที่ 1-9) และประติมากรรมจิ๋วหวางที่ใหม่สุดคงสร้างขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2540 ประดิษฐาน ณ โรงเจไซทิหล่วยอิมหยี่⁸ และ มุลินีธีร่วมกตัญญู (เสกสันต์ มนทกานติกุล 2561)

ภาพที่ 1-3 (เรียงจากซ้ายไปขวา) จิ๋วหวาง ประดิษฐาน ณ โรงเจชินเฮงตั่ว กรุงเทพฯ

⁷ ประติมากรรมจิ๋วหวาง ณ โรงเจชินเฮงตั่ว เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ กำหนดอายุจากป้ายจารึกไม้ที่ระบूपิกานจื่อ เจี้ยนเฉิน ตรงกับปี พ.ศ. 2507 ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการทางรูปแบบประติมากรรมผลงานช่างเป้งซังในช่วงเวลาดังกล่าว.

⁸ ประติมากรรมจิ๋วหวาง ณ โรงเจไซทิหล่วยอิมหยี่ (มุลินีเหลียงเม้ง) เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ กำหนดอายุจากป้ายจารึกด้านหน้าอาคารระบूपิกานจื่อ ดิงไฉ่ว ตรงกับ พ.ศ. 2540 ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการทางรูปแบบประติมากรรมผลงานช่างเป้งซังในช่วงเวลาดังกล่าว.

ภาพที่ 4-6 (เรียงจากซ้ายไปขวา) จี๋หวาง ประดิษฐาน ณ โรงเจจีนเฮงตัว กรุงเทพฯ

ภาพที่ 7-9 (เรียงจากซ้ายไปขวา) จี๋หวาง ประดิษฐาน ณ โรงเจจีนเฮงตัว กรุงเทพฯ

รูปแบบประติมากรรมจี๋หวางของช่างเป่่งซังทั้ง 8 ชุด พบว่าทุกชุดมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ **ศิราภรณ์** มีด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ 7 องค์สวมเสี้ยวก้วน (ภาพที่ 1-7) 1 องค์สวมหมี่ยน (ภาพที่ 8) และ 1 องค์มัดผมเป็นจุก 2 ข้าง (ภาพที่ 9) **เครื่องแต่งกาย** พบว่าประติมากรรมที่สวมศิราภรณ์ชนิดเสี้ยวก้วนและหมี่ยนทั้ง 8 องค์สวมชุดนักบวชในศาสนาเต๋า ซึ่งมีลักษณะเป็นเสื้อคลุมยาวสองชั้น ชั้นในป้ายคอเสื้อปิดอก ชั้นนอกปล่อยยาวตกลงมา (ภาพที่ 1-8) มีเพียงประติมากรรม 1 องค์ซึ่งมัดผมเป็นจุก 2 ข้าง สวม

เสื่อคลุมเปิดหน้าอกหรือเปลือยท่อนบนประดับสร้อยที่ทำจากใบไม้ (ภาพที่ 9) **วัตถุในพระหัตถ์** ต่างกันทุกองค์ ได้แก่ ทองคำแท่ง (ภาพที่ 1), กิ่งไม้ (ภาพที่ 2), ก้อนดิน (ภาพที่ 3), ปะการังแดงหรือเปลวไฟ (ภาพที่ 4), หม้อน้ำ (ภาพที่ 5), แผ่นทองกลม (ภาพที่ 6), แผ่นเงินกลม (บางครั้งเป็นแผ่นทองกลม) (ภาพที่ 7), ไม้ฉำหู้ หรือไม้เข้าเฝ้าพระจักรพรรดิ (ภาพที่ 8) และ ลูกกลม 2 ลูก (ภาพที่ 9)

ทั้งนี้จากรูปแบบที่สรุปมาข้างต้น ทำให้เกิดประเด็นน่าสนใจศึกษาต่อว่า ช่างเป่งซึ่งได้แรงบันดาลใจทั้งทางรูปแบบและประติมานวิทยาจากที่ใด ด้วยเหตุนี้ในหัวข้อต่อไปจะขอก้าวในประเด็นที่มาของรูปแบบและประติมานวิทยาจิ๋วหวางของช่างเป่งซึ่ง

รูปแบบจิ๋วหวางที่พบในไทยซึ่งสร้างก่อนผลงานช่างเป่งซึ่ง

จากการสืบค้นงานศิลปกรรมของจิ๋วหวางในไทยที่มีมาก่อนผลงานของช่างเป่งซึ่ง พบว่ามีด้วยกันสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่หนึ่ง จิ๋วหวางทั้ง 9 องค์ มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ คือ สวมศิราภรณ์ที่เรียกว่า “เหลียนฮวากวัน” (ภาพที่ 14) หมวกทรงกลีบดอกบัวขนาดเล็ก ด้านบนประดับหัตถาหรู้อี้ ใช้กันในนักบวชศาสนาเต๋า (ซุนเฉินหยาง และ จางเคอ 2015: 719) สวมชุดนักบวชศาสนาเต๋าซึ่งมีลักษณะเป็นเสื่อคลุมยาวสองชั้น ชั้นในป้ายคอเสื้อปิดอก ส่วนชั้นนอกปล่อยยาวตกลงมา (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช 2560: 110) และถือฉำหู้ หลักฐานศิลปกรรมที่เก่าสุดคงสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 (กลางพุทธศตวรรษที่ 25) ตัวอย่างที่สำคัญประดิษฐาน ณ โรงเจบุญสมาคม กรุงเทพฯ (ปรากฏจารึกระบุปี พ.ศ. 2441 (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช 2560: 180)) (ภาพที่ 10) โรงเจเหิงยงเต้าตั้ว จ.นครปฐม (ปรากฏจารึกระบุปี พ.ศ. 2443) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับโรงเจบุญสมาคม และ โรงเจเซงฮกตั้ว ในวัดมังกรกมลาวาส กรุงเทพฯ ซึ่งคงมีอายุระหว่างหลังการสร้างวัดเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2422 และก่อนปี พ.ศ. 2468 ที่ระบุในภาพถ่ายเก่า (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 10 หนึ่งในเทพเจ้าจ้าว ภาพที่ 11 ภาพถ่ายเก่า เทพเจ้าจ้าวหวาง และ เทพเจ้าโต้ว
 หวาง ประดิษฐาน ณ โรงเจบุญ หมู่ฯ ประดิษฐาน ณ โรงเจเซงฮกตั่ว ในวัดมังกรกมลาวาส ระบุ
 สยามคม กรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2468
 (ที่มา: สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร)

กลุ่มที่สอง จ้าวหวางเกือบทุกองค์สวมศิราภรณ์ที่เรียกว่า เสี้ยววัน หมวกสำหรับพระจักรพรรดิ ขุนนาง และบัณฑิต นิยมสวมกันในช่วงเวลาว่างเว้นจากงานราชการ (ขุนเงินหยาง และ จางเคอ 2015: 303-304) (ภาพที่ 12,13) และสวมชุดนักบวชศาสนาเต๋า แต่สำหรับวัตถุดิบที่ถือพบว่าจ้าวหวางแต่ละองค์ถือวัตถุดิบต่างกันโดยมีระเบียบไม่ตายตัวนัก บางชุดอาจพบว่าถือเจดีย์ คทาหรือ คัมภีร์ แต่บางชุดถือวัตถุดิบต่างออกไป นอกจากนี้เทพเจ้าทั้ง 9 องค์บางชุดยังพบว่าขี่สัตว์ต่างๆ เช่น สิงห์ เสือ ช้าง กระบือ เป็นต้น หลักฐานกลุ่มสองส่วนใหญ่เป็นภาพวาดพบได้ตามโรงเจทั่วไป โดยหลักฐานที่มีอายุแน่ชัดคือ ภาพวาดจ้าวหวางสมบัติของศาลเจ้าบุญเก้ากงมา จ.สิงห์บุรี ระบุปีหมินกั๋วที่ 16 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2470 (ภาพที่ 12) นอกจากนี้ยังพบงานประติมากรรมเช่นที่ โรงเจเซียวฮกตั่ว อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม⁹ โรงเจเปา

⁹ คุณอภรรพร อารักษ์โพธมงคล ผู้จัดการปกครองโรงเจเซียวฮกตั่วให้สัมภาษณ์ไว้ว่า โรงเจสร้างขึ้นช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ในสมัยกรุงธนบุรี ดู ขจร โพธิ์นิมไทย, “ ‘เซียวฮกตั่ว’ โรงเจเมืองแม่กลอง เก้าแก่ที่สุดในไทย,” มติชน (15 ตุลาคม 2558): 27.

ฮกตั่ว อ.เมือง จ.ชลบุรี¹⁰ และศาลเจ้าบ้านขุนตัว เขตธนบุรี กรุงเทพฯ¹¹ (ภาพที่ 13) ศาลเจ้าคงสร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แม้ว่าศาสนสถานที่ประดิษฐานหลักฐานที่ยกมาแสดงทั้ง 3 แห่งนี้จะมีอายุตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี สมัยรัชกาลที่ 3 และ รัชกาลที่ 5 ตามลำดับ แต่จากลักษณะรูปแบบศิลปกรรมเหล่านี้ อาจเป็นประติมากรรมที่สร้างขึ้นใหม่หลังจากรัชกาลที่ 5 ลงมาแล้ว¹²

ภาพที่ 12 ภาพวาดเทพเจ้าจิวหวาง สมบัติของ ศาลเจ้าบุญเฝ้ากงม่า จ.สิงห์บุรี

ภาพที่ 13 หนึ่งในเทพเจ้าจิวหวาง ประดิษฐาน ณ ศาลเจ้าบ้านขุนตัว กรุงเทพฯ

¹⁰ โรงเจเปาฮกตั่วคงสร้างประมาณ พ.ศ. 2441 โดยกำหนดอายุจากจารึกที่เก่าสุดซึ่งพบบนกระถางรูป

¹¹ ศาลเจ้าบ้านขุนตัวมีประวัติการสร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ดู อธิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช, **เทพเจ้าในศาลเจ้าจีนกรุงเทพมหานคร: รูปแบบ คติการสร้าง และความสัมพันธ์กับชุมชนชาวจีน** (นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2560), 83.

¹² ผศ. ดร. อธิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช ให้ความเห็นไว้ว่าประติมากรรมจิวหวางจาก โรงเจฮิวฮกตั่ว และ โรงเจเปาฮกตั่ว ควรสร้างขึ้นหลังรัชกาลที่ 5 ลงมา เนื่องจากมีรูปแบบที่ซับซ้อน คือ การขึ้นตัว เมื่อเปรียบเทียบกับหลักฐานที่เชื่อว่าสร้างขึ้นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีความเรียบง่าย หากจำเป็นต้องมีสัตว์มักทำสัตว์ขนาดเล็กไว้ด้านล่างบัลลังก์ใกล้พระบาทมากกว่า จากสัมภาษณ์ อธิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช, อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 3 กุมภาพันธ์ 2563.

สำหรับจิวหวางในจีนที่มีอายุเก่าแก่กว่าพุทธศตวรรษที่ 25 พบเพียงหลักฐานงานศิลปกรรมเทพเจ้าเปย์โต่วซึ่งพบตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่ง (พุทธศตวรรษที่ 16-17) เป็นอย่างช้าเป็นต้นมา (ภาพที่ 14) โดยมีรูปแบบโดยรวมคล้ายกันกับจิวหวางที่พบในไทยกลุ่มที่หนึ่งมาก จุดสังเกตที่สำคัญคือ เทพเจ้าเปย์โต่วและจิวหวางมีจำนวน 9 องค์เท่ากัน เกือบทั้งหมดสวมศิราภรณ์เหลียนฮวากวัน ถือเฉาหู้ และสวมชุดนักบวชศาสนาเต๋า สอดคล้องกับที่มาหนึ่งของจิวหวางที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าเกี่ยวข้องกับคติการบูชากลุ่มดาวกระบวยเหนือหรือเปย์โต่ว ดังนั้นแล้วจิวหวางที่พบในไทยกลุ่มที่หนึ่งคงเป็นรูปแบบเก่าแก่ที่ทำสืบมาจากจีนและเกี่ยวข้องกับเทพเจ้าเปย์โต่ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รูปแบบเทพเจ้าเปย์โต่วที่กล่าวมาข้างต้นอาจเป็นรูปแบบดั้งเดิมและส่งผลอิทธิพลให้แก่จิวหวางที่พบในไทยกลุ่มที่หนึ่ง แต่สำหรับรูปแบบกลุ่มที่สองเท่าที่สืบค้นในขณะนี้ยังไม่พบงานศิลปกรรมที่คล้ายกันในจีนผนวกกับหลักฐานกลุ่มที่สองที่พบในขณะนี้มียุคเก่าสุดหลังรัชกาลที่ 5 แล้ว ต่างจากกลุ่มที่หนึ่งซึ่งพบหลักฐานหลายแห่งมียุค่อนข้างชัดเจนว่าเก่าถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเป็นไปได้ว่า รูปแบบกลุ่มที่สองอาจเกิดขึ้นหลังกลุ่มที่หนึ่งและเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในไทย

ภาพที่ 14 ภาพวาดเทพเจ้าประจำดาวกระบวยเหนือ (Ursa Major) ทั้ง 9 องค์ ปรากฏจารึก พ.ศ. 1997 สมัยราชวงศ์หมิง และภาพขยายมณฑลแบบเหลียนฮวากวัน (ที่มา : www.metmuseum.org/art/collection/search/44698 เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2563)

วิเคราะห์รูปแบบเทพเจ้าจิวหวางของช่างเป่งซัง

จากการเปรียบเทียบรูปแบบจิวหวางของช่างเป่งซัง กลุ่มที่หนึ่ง และกลุ่มที่สอง พบว่ารูปแบบของช่างเป่งซังมีความใกล้ชิดกับกลุ่มที่สองมากกว่า เนื่องจากจิวหวางของช่างเป่งซังและกลุ่มที่สองเกือบทุกองค์สวมศิราภรณ์เสี้ยววัน สวมชุดนักบวชศาสนาเต๋า ที่สำคัญแต่ละองค์ถือวัตถุต่างกัน โดยเฉพาะจิวหวางของศาลเจ้าบ้านขุนตัวที่ประทับบนดอกบัวแทนการขี่สัตว์ ซึ่งคล้ายกับเทพเจ้าจิวหวางของช่างเป่งซังมาก แต่ในรายละเอียดวัตถุที่ถือพบว่าต่างออกไปจากช่างเป่งซัง เช่น จิวหวางของศาลเจ้าบ้านขุนตัวมีการถือเจดีย์อย่างจีน คัมภีร์ กระดิ่ง และ คทาหรือไม้ ซึ่งวัตถุเหล่านี้ไม่พบว่าเป็นวัตถุถือของจิวหวางของช่างเป่งซัง นอกจากนี้จิวหวางองค์หนึ่งของช่างเป่งซังไม่สวมศิราภรณ์แต่มีด้ามสองจุด สวมเสื้อคลุมเปิดหน้าอกหรือบางครั้งพบว่าไม่สวม และถือลูกแก้วทรงกลม 2 ลูก (ภาพที่ 9) ลักษณะเช่นนี้ไม่พบมาก่อนทั้งกลุ่มที่หนึ่งและสอง ดังนั้นแล้วช่างเป่งซังอาจได้รับแรงบันดาลใจจากกลุ่มสองแต่ได้ปรับเปลี่ยนลักษณะบางประการให้แตกต่างออกไปก็เป็นได้

ประติมานวิทยาจิวหวางของช่างเป่งซัง

จากที่กล่าวมาแล้วว่ารูปแบบจิวหวางของช่างเป่งซังอาจได้รับแรงบันดาลใจส่วนหนึ่งจากจิวหวางที่พบในไทยกลุ่มที่สอง แต่ระเบียบการถือวัตถุทั้ง 9 ชนิดกลับต่างออกไป ไม่พบที่ใดมาก่อน ด้วยเหตุนี้จึงน่าศึกษาต่อไปว่าเหตุใดจิวหวางของช่างเป่งซังทั้ง 8 ชุด จึงถือวัตถุ 9 ชนิดนี้ และมีที่มาอย่างไร

ของถือประจำกายของจิวหวางผลงานช่างเป่งซัง

วัตถุแต่ละชนิดที่จิวหวางของช่างเป่งซังถืออยู่นั้นพบว่าสัมพันธ์กับชื่อจิวหวางแต่ละองค์ซึ่งปรากฏป้ายที่โรงเจแคงฮกตั่ว นอกจากนี้ยังมีการระบุชื่อดาวนพเคราะห์¹³ ในภาษาไทย-จีนแต่จิวอีกด้วย ได้แก่

¹³ จากการสำรวจศาสนสถานทั้ง 8 แห่งซึ่งประดิษฐานจิวหวางผลงานช่างเป่งซังทั้ง 9 องค์ พบว่ามีเพียงโรงเจแคงฮกตั่วที่ปรากฏป้ายระบุชื่อจิวหวางแต่ละองค์ แต่พบเพียง 8 ป้ายเท่านั้น ซึ่งจากการ

ป้ายชื่อ ดาวศุกร์-กิมแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	ทองคำแท่ง (ภาพที่ 1)
ป้ายชื่อ ดาวพฤหัสบดี-ปักแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	กิ่งไม้ (ภาพที่ 2)
ป้ายชื่อ ดาวเสาร์-ไ้วแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	ก้อนดิน (ภาพที่ 3)
ป้ายชื่อ ดาวอังคาร-ฮวยแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	เปลวไฟ (ภาพที่ 4)
ป้ายชื่อ ดาวพุธ-จ้วยแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	หมอนน้ำ (ภาพที่ 5)
ป้ายชื่อ ดาวอาทิตย์-ไทเอี้ยงแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมปักตร์แดงถือ	แผ่นทอง (ภาพที่ 6)
ป้ายชื่อ ดาวจันทร์-ไทอิมแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมปักตร์ขาวถือ	แผ่นทอง (ภาพที่ 7)
ป้ายชื่อ ดาวพระเกตุ-โกวไต้หวัน	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	ไม้เล้าหู้ (ภาพที่ 8)
ป้ายชื่อ ดาวพระราหู-ล่อเกาแซ	ตั้งอยู่ด้านหน้าประติมากรรมถือ	ลูกกลมทองและเงิน (ภาพที่ 9)

จากชื่อที่ปรากฏ มีประเด็นน่าสนใจประการแรกคือ ชื่อที่ใช้ขึ้นไม่ได้สัมพันธ์กับชื่อของจิวหวางหรือเทพเจ้าเปย์ไต่่วตามความเชื่อเดิมของจีน หากแต่เป็นชื่อเทพนพเคราะห์ในวัฒนธรรมไทย (ปิยนันท์ ขอบศิลประกอบ 2557: 21) ทั้งนี้จึงน่าจะสังเกตว่าชุดจิวหวางของเป่งซึ่งมีแรงบันดาลใจส่วนหนึ่งมาจากเทพนพเคราะห์ด้วย

ประเด็นที่น่าสนใจประการถัดมาคือ ชื่อภาษาจีนแท้จิวของดาวเคราะห์ทั้ง 5 ดวง (ในที่นี้จะขอแปลงเป็นจีนกลาง) นอกจากมีความหมายถึงดาวนพเคราะห์แต่ละดวงแล้ว ยังสามารถแปลได้อีกความหมายอันเกี่ยวข้องกับธาตุอย่างจีนทั้ง 5 ได้แก่ ดาวศุกร์ ถูกเรียกว่า จินซิง แปลว่า ดาวทองหรือโลหะ, ดาวพฤหัสบดี ถูกเรียกว่า มู่ซิง แปลว่า ดาวไม้, ดาวเสาร์ ถูกเรียกว่า ฑูซิง แปลว่า ดาวดิน, ดาวอังคาร ถูกเรียกว่า หัวซิง แปลว่า ดาวไฟ และ ดาวพุธ ถูกเรียกว่า ฉู่ซิง แปลว่า ดาวน้ำ ตามลำดับ ซึ่งธาตุเหล่านี้สัมพันธ์กับวัตถุที่จิวหวาง 5 องค์ถือ ได้แก่ ทองคำแท่ง (ภาพที่ 1), กิ่งไม้ (ภาพที่ 2), ก้อนดิน (ภาพที่ 3), เปลวไฟ (ภาพที่ 4) และหมอนน้ำ (ภาพที่ 5) ตามลำดับ

จากการตรวจสอบ เป็นที่น่าสังเกตว่าการใช้ธาตุมาเป็นประติมาน

ตรวจสอบพบว่าล้วนเป็นชื่อดาวนพเคราะห์ในวัฒนธรรมไทยจึงทำให้ทราบได้ว่าป้ายเทพนพเคราะห์ที่หายไปคือ ดาวพุธ ซึ่งตรงกับภาษาจีนกลางคือ ฉู่ซิง หรือภาษาจีนแต้จิ๋วคือ จ้วยแซ

วิทยาของเทพนพเคราะห์ทั้ง 5 ดวงไม่ปรากฏมาก่อนในเทพนพเคราะห์ ศิลปะไทยและอินเดีย หรือถ้าหากมีการถือสัญลักษณ์ธาตุจริง ระบบธาตุ ตามวัฒนธรรมไทยซึ่งรับอิทธิพลจากอินเดียจะต่างจากจีนคือ ไม่มีธาตุทอง (โลหะ) และไม้ (กวนจื่อ แซ่ตั้ง 2541: 11) แต่จะใช้ธาตุอากาศและลมแทน นอกจากนี้จากการตรวจสอบของผู้วิจัยพบว่าในวัฒนธรรมจีนเองไม่นิยม สร้างนพเคราะห์หรือหากสร้างก็พบอยู่ในพุทธศาสนาลัทธิตันตระซึ่งรับ อิทธิพลจากอินเดียอีกทีโดยมีรูปแบบที่ต่างออกไป ดังนั้นแล้วการใช้ธาตุมาเป็นประติมานวิทยาเพื่อระบุเทพนพเคราะห์ซึ่งปรากฏในประติมากรรมจิ๋ว หวางของช่างเป่งซังอาจเป็นประติมานวิทยารูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นโดยช่าง เป่งซังอาจเป็นผู้ออกแบบก็เป็นได้

ส่วนจิ๋วหวางอีก 4 องค์ที่เหลือ ซึ่งถือแผ่นกลม 2 องค์ ลูกทรงกลม 2 ลูก และไม้ฉำหู้ ซึ่งก็คือ ดาวอาทิตย์ ดาวจันทร์ ดาวพระราหู และดาวพระ เกตุ ตามลำดับนั้น เทพ**ดาวอาทิตย์** (ภาพที่ 6) และ เทพ**ดาวจันทร์** (ภาพที่ 7) แต่ละองค์ถือแผ่นกลมองค์ละแผ่นเช่นนี้พบมาก่อนแล้วในจีนและไต้หวัน ตัวอย่างที่สำคัญคือ เทพพระอาทิตย์ และ เทพพระจันทร์ ประดิษฐานเป็น ประธาน ณ ศาลเจ้าไท่หยางเมี่ยว เขตไถ่ฮู เมืองไทเป ไต้หวัน คงสร้างขึ้น พร้อมศาลเจ้าในปี พ.ศ. 2478 (ไถเป่ย์ซื่อเน่ย์หูซุงสั่ว 2015) แต่แผ่นกลม ของจิ๋วหวางผลงานช่างเป่งซังไม่ปรากฏตัวอักษรทั้ง 2 นอกจากนี้บางครั้ง พบว่าทั้งสององค์ถือแผ่นกลมสีทองเหมือนกันซึ่งทำให้ไม่สามารถแยกได้ว่า แต่ละองค์คือใคร ลักษณะที่ช่วยแยกระหว่างเทพดาวอาทิตย์และเทพดาว จันทร์อีกอย่างคือสีพระพักตร์ซึ่งเทพดาวอาทิตย์หน้าจะสีเข้มหรือแดงกว่า เทพดาวจันทร์เสมอ (ภาพที่ 6,7)

ดาวพระราหู ถือลูกทรงกลมสองลูก เป็นประติมากรรมเดียวที่เป็น บุคคลอ้วน สวมเครื่องแต่งกายเปิดหน้าอกหรือเปลือยท่อนบนประดับสร้อย คอทำจากใบไม้ (ภาพที่ 9) จากการตรวจสอบไม่พบว่าทั้งอินเดีย ไทย และจีน สร้างรูปเคารพราหูเช่นนี้ เชื่อว่าลักษณะเช่นนี้ข้างคงตีความเองจากตำนาน ราหูของไทยที่ว่าราหูชอบจับกินหรืออมพระอาทิตย์และพระจันทร์อยู่เนื่องๆ

(สรวง ศรีเพ็ญ 2556: 82) ด้วยเหตุนี้ลูกทรงกลมสองลูกที่ประติมากรรมนี้ถือคหมายถึงพระอาทิตย์และพระจันทร์ ส่วนการแสดงประติมากรรมเป็นบุคคลอ้วนสวมเครื่องแต่งกายเปิดหน้าอกหรือเปลือยท่อนบนประดับสร้อยคอทำจากใบไม้ คงต้องการเน้นความเป็นอสุรของราชู่นั้นเอง

ดาวพระเกตุ ถือเอาหัว และเป็นประติมากรรมเดียวที่สวมหมีย่นจากการตรวจสอบไม่พบที่มาประติมานวิทยาชัดเจนนัก เป็นไปได้ว่าสาเหตุที่ช่างสร้างรูปแบบเช่นนี้ซึ่งเป็นรูปแบบพื้นฐานของเทพเจ้าจีน เนื่องจากหากช่างสร้างพระเกตุจากตำนานไทยคล้ายกรณีพระราหู ช่างอาจเห็นว่าประติมากรรมคงไม่งามนักเนื่องจากตามตำนาน พระเกตุเป็นส่วนท่อนล่างของพระราหูที่ถูกพระวิษณุลงโทษและตัดออก (สรวง ศรีเพ็ญ 2556: 82) (ภาพที่ 8)

ดังนั้นจากการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าจิวหวางของช่างเป่งซังได้รับแรงบันดาลใจจากเทพนพเคราะห์ โดยเฉพาะในส่วนของวัตถุทั้ง 9 ที่จิวหวางถือ โดยเกิดจากการตีความประติมานวิทยาใหม่ 3 แนวทางซึ่งไม่ปรากฏมาก่อน ได้แก่ การตีความเรื่องธาตุทั้ง 5 อย่างจีนจากชื่อดาวนพเคราะห์ภาษาจีน การใช้รูปแบบที่ปรากฏอยู่ก่อนแล้วในจีน และการตีความจากตำนานนพเคราะห์ไทยใหม่

การผนวกคติดาวเปย์โต้วเข้ากับคติเทพนพเคราะห์ในจิวหวางของช่างเป่งซัง

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าหลักฐานประติมากรรมจิวหวางในไทยล้วนประดิษฐ์ร่วมกับ โต้วหมู่หยวนจุน พระมารดาผู้ให้กำเนิดดาวเปย์โต้วผนวกกับหลักฐานจิวหวางที่พบในไทยก่อนการสร้างจิวหวางของช่างเป่งซังกลุ่มหนึ่งเป็นรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าเปย์โต้ว จึงอาจสรุปได้ว่าเดิมทีศิลปกรรมจิวหวางเกี่ยวข้องกับเปย์โต้วเป็นหลัก ดังนั้นจึงมีประเด็นต้องสืบค้นต่อไปว่าเหตุใดภายหลังช่างเป่งซังจึงได้เพิ่มคติดาวนพเคราะห์เข้าไป ทั้งนี้จากการสืบค้นที่มาพบว่า อาจมาจากคัมภีร์บุชาดาวที่ใช้ในเทศกาลกินเจ

ในบรรดาคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับการบูชาดาวที่ใช้ในช่วงเทศกาลกินเจ จากการตรวจสอบพบว่า มีจำนวนสามเล่ม¹⁴ ได้แก่ *เป๋ยไต่่วเซียวโจหยานโช้วเมี่ยวจิง*, *ไท่ซังจั่วหลิงเป๋ยไต่่ว* เป็นมิ่งหยานเชิงเงินจิง และ *จานซิงหลี่ไต่่ว* พบว่าสองคัมภีร์แรกกล่าวเพียงชื่อดาวเป๋ยไต่่วทั้ง 9 ต่างจากคัมภีร์ *จานซิงหลี่ไต่่ว* ที่นอกจากกล่าวถึงชื่อดาวเป๋ยไต่่วทั้ง 9¹⁵ แล้ว ยังต่อด้วยการกล่าวถึงดาวนพเคราะห์ทั้ง 9¹⁶

แม้ว่าชื่อดาวนพเคราะห์ทั้ง 9 ดวงที่ปรากฏในคัมภีร์ *จานซิงหลี่ไต่่ว* มีเพียง 4 ดวง คือ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระราหู และพระเกตุ ที่ชื่อภาษาจีนตรงกันกับป้ายที่ปรากฏในโรงเจเค่งฮกตั่ว ส่วนอีก 5 ชื่อที่เหลือต่างจากป้ายของโรงเจเค่งฮกตั่วแต่โดยความหมายแล้วหมายถึง ดาวพุธ ดาวศุกร์ ดาวเสาร์ ดาวพฤหัสบดี ดาวอังคาร เช่นกัน ซึ่งในส่วนนี้ยังไม่ทราบสาเหตุใดชื่อจึงต่างกัน ดังนั้นการนำคติจักรวาลซึ่งเดิมเกี่ยวข้องกับดาวเป๋ยไต่่วมาผนวกเข้ากับคิติดาวนพเคราะห์อาจเกี่ยวข้องกับคัมภีร์จานซิงหลี่ไต่่วก็เป็นได้

จากการสังเกตการณ์พบว่ากลุ่มคนที่มีความสำคัญและเป็นผู้ทำพิธีในเทศกาลกินเจมีด้วยกัน 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ คณะสงฆ์อนัมนิกายในไทย¹⁷

¹⁴ คัมภีร์ทั้งสามนี้เนื้อหาโดยรวมคล้ายกันคือ มีการกล่าวถึงนามของพระพุทธรูปเจ้า พระโพธิสัตว์เทพเจ้าในศาสนาเต๋า และชื่อดาวดาว รวมไปถึงอานิสสในการสวดคัมภีร์ แต่ไม่มีการกล่าวถึงลักษณะทางประติมานวิทยาใดๆ ทั้งสิ้น

¹⁵ ชื่อดาวเป๋ยไต่่วทั้ง 9 ที่ปรากฏในคัมภีร์ *เป๋ยไต่่วเซียวโจหยานโช้วเมี่ยวจิง*, *ไท่ซังจั่วหลิงเป๋ยไต่่ว* เป็นมิ่งหยานเชิงเงินจิง และ *จานซิงหลี่ไต่่ว* ที่คล้ายกัน ได้แก่ ทานกลาง, จู๋เหมิน, ลู่ฉุน, เหวินซู, เหลียนจิน, หวู่ซู, โพจุณ, ไ่ว่ฝู และ เนย์ปี้ ดู *จานซิงหลี่ไต่่ว*, ม.ป.ป., ม.ป.ท., *ไท่ซังจั่วหลิงเป๋ยไต่่ว* เป็นมิ่งหยานเชิงเงินจิง, กรุงเทพฯ: หจก.สิตลาศัยการพิมพ์ (เซียงฮั๊อ), ม.ป.ป. และ *เป๋ยไต่่วเซียวโจหยานโช้วเมี่ยวจิง*, กรุงเทพฯ: หจก.สิตลาศัยการพิมพ์ (เซียงฮั๊อ), ม.ป.ป. ซึ่งชื่อเหล่านี้พบในป้ายระบุชื่อของจักรวาลแต่ละองค์ในโรงเจบางแห่งด้วย เช่น ศาลเจ้าโรงเจเซียงฮั๊อตั่ว จ.สมุทรสาคร.

¹⁶ ชื่อดาวนพเคราะห์ที่ปรากฏในคัมภีร์จานซิงหลี่ไต่่ว ได้แก่ ไท่หยาง (ดาวอาทิตย์), ไท่ยิ่น (ดาวจันทร์), หลัวโหว (ดาวพระราหู), จี้ตั่ว (ดาวพระเกตุ), ชู่ซิง (ดาวพฤหัสบดี), หยิงฮั่น (ดาวอังคาร), ไท่ปายซิง (ดาวศุกร์), เฉินซิง (ดาวพุธ) และ เจิ่นซิง (ดาวเสาร์) ดู *จานซิงหลี่ไต่่ว*, ม.ป.ป., ม.ป.ท..

¹⁷ คณะสงฆ์อนัมนิกาย เป็นคณะสงฆ์พุทธศาสนิกายมหายานในประเทศไทย ซึ่งสืบมาจากประเทศเวียดนาม ดู *อนันตสรณัญญะ และคณะ, บรรณานุกรม, อนุสรณ์คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย* ได้รับพระบรมราชานุญาตให้บำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน (กงเต็ก) ถวายฯ (กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย, 2560), คำน่า.

คณะพระสงฆ์จีนนิกายในไทย และหมู่ฆราวาสเพศหญิงที่อาศัยในโรงเจซึ่งเรียกกันว่า “โกวเนี้ย” แต่มีเพียงคณะสงฆ์อนัมนิกายที่ใช้คัมภีร์ จานชิงหลี่โต้ว เท่านั้น นอกจากนี้ช่วงเวลานอกเทศกาลกินเจ ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี คณะสงฆ์อนัมนิกายจะมีการจัดพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ห้านักษัตรเล่เม้งดั่งกล่าวถูกใช้ในพิธีนี้ด้วย (พระพงษ์ศิริ ชันติกุล 2562) แสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์อนัมนิกายในไทยให้ความสำคัญแก่ดาวนพเคราะห์มาก แตกต่างจากคณะสงฆ์จีนนิกายซึ่งให้ความสำคัญแก่ดาวแปดเป็นหลัก¹⁸

ในส่วนของกลุ่มโกวเนี้ย จากการสังเกตการณ์พบว่า คัมภีร์ที่ใช้สวดซึ่งเกี่ยวข้องกับดวงดาว คือ เปย์โต้วเซียวโจหยานโช้วเมี่ยวจิง และ ไท่ซังจั่วหลิงเปย์โต้วเป็นมิงหยานเจิงจินจิง ซึ่งทั้งสองเล่มล้วนกล่าวเพียงชื่อของดาวแปดดวงทั้ง 9 ดวง ไม่มีการกล่าวถึงดาวนพเคราะห์ นอกจากนี้ตามประวัติของช่างเป่งซึ่งพบว่าช่างค่อนข้างใกล้ชิดกับคณะสงฆ์อนัมนิกายเนื่องจากในช่วงแรกที่ช่างอพยพจากจีนเข้ามาอาศัยในไทยได้บวชเป็นพระสงฆ์จีนนิกายมหายานในสังกัดอนัมนิกาย (เสกสันต์ มณฑานติกุล 2561) ดังนั้นแล้วคติความเชื่อเรื่องดาวนพเคราะห์ที่ปรากฏในประติมากรรมจิวหวางของช่างเป่งซึ่งจึงอาจมีที่มาจากคณะสงฆ์อนัมนิกาย

ดังนั้นแล้วหากการผนวกคติการบูชาดาวนพเคราะห์เข้าไปในเทพเจ้าจิวหวางมาจากคณะสงฆ์อนัมนิกาย ย่อมแสดงให้เห็นว่าในช่วง พ.ศ. 2507 เป็นต้นมาเป็นอย่างช้าคณะสงฆ์อนัมนิกายมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนความเชื่อเรื่องจิวหวางของชาวจีนในไทยระดับหนึ่ง จึงส่งผลให้จากเดิมที่คติความเชื่อเทพเจ้าจิวหวางของชาวจีนเกี่ยวข้องกับดาวแปดเป็นหลัก ภายหลังจึงถูกผนวกเข้ากับคติดาวนพเคราะห์

¹⁸ จากการสังเกตการณ์วัดในสังกัดคณะสงฆ์จีนนิกาย เห็นได้ว่าในทุกวันพระจีนตอนหัวค่ำจะมีการสาธยายพระสูตร เปย์โต้วเซียวโจหยานโช้วเมี่ยวจิง และ ในพิธีบูชาดาวของคณะสงฆ์จีนนิกายที่เรียกว่า จั้งแซ ซึ่งนอกจากจะสาธยายคัมภีร์เล่เม้งดั่งกล่าวแล้วยังมีการสาธยายคัมภีร์ จันชิงจื่อฝูหยีซื่อ ซึ่งแม้มีการกล่าวถึงดาวนพเคราะห์แต่ไม่ได้มีการแจกแจงชื่อแต่ละดวงว่ามีอะไรบ้าง.

สรุป

จากหลักฐานศิลปกรรมข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แต่เดิมการสร้างเทพเจ้าจิวหวางผัวจู้ทั้ง 9 องค์เป็นเทพเจ้าประธานในเทศกาลกินเจ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องคติการบูชากลุ่มดาวกระบวยเหนือหรือเป่ย์โต่วเป็นหลัก แต่จากลักษณะทางประติมานวิทยาจิวหวางกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นผลงานช่างเป่่งซ่งกลับแสดงให้เห็นถึงการผนวกคติดาวนพเคราะห์เพิ่มเติมเข้าไป อาจเป็นผลมาจากคณะสงฆ์อนัมนิกายซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อเรื่องเทพเจ้าจิวหวางและเทศกาลกินเจ ให้ความสำคัญแก่ดาวนพเคราะห์มากกว่าคณะสงฆ์จีนิกายและกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลกินเจ ทั้งนี้ หากดูจากผลงานของช่างเป่่งซ่งเป็นหลักก็พอสันนิษฐานได้ว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพิ่งเกิดขึ้นในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 26 หรือภายในช่วงไม่เกิน 60 ปีที่ผ่านมา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กวนจื่อ แซ่ตั้ง, 2541. **หลักและทฤษฎีฮวงจุ้ย**. กรุงเทพฯ: จตุภาค.

ขจร โพธิ์นิมไทย, 2558. “ ‘ชั่วชกตัว’ โรงเจเมืองแม่กลอง เก้าแก่ที่สุดในไทย.” **มติชน**, 15 ตุลาคม: 27.

ถาวร ลิกโกศล, 2557. **เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.

ประวัติคณะสงฆ์จีนนิกาย. 2512. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งนคร.

ปียนันท์ ขอบศีลประกอบ, 2557. “เทวดานพเคราะห์-พระพุทธรูปประจำวัน: ภาพสะท้อนคติความเชื่อ พิธีกรรมในสังคมไทย.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร**, กรุงเทพฯ.

แปลงนาม, 2549. **ความเข้าใจเรื่องการกินเจ**. กรุงเทพฯ: สมาคมเผยแผ่คุณธรรม “เด็กก่า” จีจินเกาะ.

พระครูคณะนัมมสมาจารย์, 2498. **ตำรางเด็ก และตำรากฐินของพระสงฆ์**. พระนคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

สรวง ศรีเพ็ญ, 2556. **กรรมมอมตะแห่งทวยภารตเทพ : เทวกำเนิด**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เสฐียรโกเศศ และ นาคะประทีป, 2540. **ลัทธิของเพื่อน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิราบ.

องอนตสรภัญญ์ และคณะ (บรรณาธิการ), 2560. **อนุสรณ์คณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทยได้รับพระบรมราชานุญาตให้บำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทาน (งเด็ก) ถวายพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร**. กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย.

อชิรัชญ์ ไซพจน์พานิช, 2560. **เทพเจ้าในศาลเจ้าจีนกรุงเทพมหานคร : รูปแบบ การคิดสร้าง และความสัมพันธ์กับชุมชนชาวจีน**. นครปฐม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____, 2562. **ประวัติศาสตร์ศิลปะจีนโดยสังเขป**. นนทบุรี: มิวเซียมเพรส.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2549. **หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี**. ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2563, จาก www.royin.go.th/wp-content/uploads/2015/03/2475_3398.pdf.

ข้อมูลสัมภาษณ์

พระพงษ์ศิริ ชันติกุล, 2562. **ผู้ช่วยเลขานุการคณะสงฆ์จีนนิกาย วัดกุศลสมาคร**. สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน.

เศรษฐพงษ์ จงสงวน, 2562. **นักวิชาการด้านพุทธศาสนamahayan**. สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน.

เสกสันต์ มณฑานติกุล, 2561. ลูกชายช่างเป่งซัง แซ่โอ้ว. สัมภาษณ์, 22 กันยายน.

อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช, 2563. อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์.

ภาษาจีน (เรียงตามตัวอักษรไทยที่มาจากการถ่ายถอดเสียง)

郭翠青 2006 《国粹图典：服饰》。北京：中国画报出版社。(กั๋วซุ่ยชิง, 2006. กั๋วซุ่ยถู่เตี้ยน : ผู้ชื่อ. เป่ย์จิง: จงกั๋วฮว่าเป้าซุ่ป่านเซ่อ.)

孙晨阳, 张珂 2015 《中国古代服饰辞典》。北京：中华书局。(ซุนเฉินหยาง และ จางเคอ, 2015. จงกั๋วได้ผู้ชื่อเตี้ยน. เป่ย์จิง: จงหัวซุจู่.)

出版年代不详《瞻星禮斗》。出版信息不详。(ม.ป.ป. จานชิงหลี่ได้ว. ม.ป.ท.)

出版年代不详《太上佐靈北斗本命延生真經》。(ม.ป.ป. ไท่ซังจั่วหลิงเป่ย์ไต้วเป็น มิ่งหยานเซิงเจินจิง. กรุงเทพฯ: หจก.สืตลาศัยการพิมพ์ (เซียงฮั.)

出版年代不详《北斗消災延寿妙經》。(ม.ป.ป. เป่ย์ไต้วเซียวเจียวหยานโช้วเมี่ยวจิง. กรุงเทพฯ: หจก. สืตลาศัยการพิมพ์ (เซียงฮั.)

黄能馥, 陈娟娟 2001 《中国服装史》。北京：中国旅游出版社。(หวางเหนิงฟู่ และ เฉินจวนจวน, 2001. จงกั๋วฝู่จางฉี. เป่ย์จิง: จงกั๋วลหฺวี่โยวซุ่ป่านเซ่อ.)

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ภาษาจีน

臺北市內湖區公所, 2015. 內湖旅遊 太陽堂。(ไถเป่ย์ซื่อเน่ย์หฺซุ่กงสั่ว, 2015. เน่ย์หฺลู่โยว ไท่หยางถั่ง. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2563, จาก https://nhdo.gov.taipei/News_Content.aspx?n=885A78F285C4C9A4&sms=7581E217941ADC10&s=304820FD276DE6AD.)